דברים

א. בפרשתנו, ווען די תורה איז מתאר ווי מ'האָט כובש געווען סיחון וארצו, שטייט אין פסוק[1] „ונלכד את כל עריו בעת ההיא ונחרם את כל עיר מתם והנשים והטף גו', לא היתה קרי' אשר שגבה ממנו". עד"ז שטייט אויך ביי דעם כיבוש פון ארץ עוג[2] „לא היתה קרי' אשר לא לקחנו מאתם".

פון פשטות לשון הכתוב „לא היתה קרי'", כאָטש פריער שטייט „ונלכד את כל עריו", איז משמע, אז קרי' מיינט ניט דאָס זעלבע ווי עיר (און מ'זאל זאָגן אז תורה איז משנה פון עיר צו קרי' ליופי המליצה[3]), נאָר דאָס איז אַן אַנדער סוג — ניט אַן עיר. און דאָס איז דער פסוק מוסיף „לא היתה (אפילו) קרי' אשר שגבה ממנו . . אשר לא לקחנו מאתם", ניט נאָר האָט מען כובש געווען די ערים, נאָר אויך די קריות.

אין וואָס באָשטייט דער שינוי צווישן „קרי'" און „עיר"? און וואָס איז די רבותא אז אויך די קריות האָט מען איינגעגענומען?

זיינען פאָראַן מפרשים[4] וואָס לערנען אז די רבותא פון קרי' אויף עיר איז, אז קרי' איז אַן עיר מוקפת חומה, משא"כ עיר מיינט אַן עיר פרזות — ווי דער פסוק זאָגט גלייך נאָך דעם „לא היתה קרי' גו' ששים עיר גו'[2], „כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה גו' לבד מערי הפרזי גו'"[5]. און דער חידוש איז די פסוקים איז, אז ניט בלויז די ערי הפרזות האָט מען איינגענומען, נאָר אויך די קריות, די ערים המוקפות חומה וועלכע זיינען אַ סך מער באָשיצט.

אַבער כד דייקת שפיר, איז דערפון אַ ראי' להיפך: פון דעם גופא וואָס די תורה איז מוסיף אָט דעם חילוק (צווישן „ערים בצורות חומה גו'" און „ערי הפרזי") אין אַ באַזונדער פסוק, איז משמע, אז דאָס וואָס עס שטייט אין פריערדיקן פסוק דער שינוי צווישן „עיר" און „קרי'", מיינט דאָס אַן אַנדער חידוש (אין קרי' לגבי עיר)[6]. ובפרט אז דעם שינוי פון „עיר" און „קרי'" זאָגט שוין די תורה ביי מלחמת סיחון שלפנ"ז, און דאָרטן וועט ניט דערמאָנט דער חילוק פון „ערים בצורות חומה גו'" און „ערי הפרזי"[7].

ולהעיר אז ביי מלחמת סיחון זאָגט דער פסוק בלויז „לא היתה קרי' גו'" — די רבותא פון איינגעמען די קריות, און

---

1) ב, לד. שם, לו.

2) פרשתנו ג, ד.

3) ראה ראב"ע בלק כד, יז. רלב"ג שם. ועוד. וראה לקו"ש ח"ז ע' 12 ואילך. ח"ג ע' 86 ואילך.

4) ראה צפע"נ מסעי לה, יא. מלבי"ם שם.

5) ג, ה.

6) ראה רד"ק ירמי' מח, מא בפירוש „קריות". אבל ע"פ פירושו אאע"פ לומר שזהו החידוש כאן. ופשיטא שאין לפרש כאן ע"פ פירוש הערוך ערך קרי' (בלשון קרי' שבב"ר פי"ח, ג) — כפר.

7) ועוד: הרי במלחמת סיחון ועוג מפורש (חקת כא, כג. לג) „ויצא לקראת ישראל", „ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא וכל עמו", וכפרש"י (שם, כג — מתנחומא שם כג. במדב"ר פי"ט, כט) גבי מלחמת סיחון ד„נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כו" — ומאי נפק"מ איכא בזמן המלחמה (אף דאילו הייתה חשבון מלאה יתושין כו' — רש"י חוקת כא, כג) דהיו הערים מוקפות חומה?

ניט די רבותא אַז מ׳האָט איינגענומען „ערים בצורות חומה״ (כאַטש אויך בארץ סיחון זיינען מסתם געווען ערים מוקפות חומה).

ב. דער בעל סדר הדורות (בספרו ערכי הכינויים[8]) טייטשט דעם חילוק צווישן עיר און קרי׳ „עיר[9] נקרא אף שאין בהם אוכלסין ודיורין אבל קרי׳ הוא ע״ש שיש בה בני אדם[10] כמו[11] מה קול הקרי׳ הומה״. און עפ״ז איז ער מבאר דעם לשון[12] (ביי ערי מקלט) „והקריתם לכם ערים״ — „כי הערים תעשו אותם קרי׳[13] כמ״ש (ה)רמב״ם[14] . . ערי מקלט אין מושיבין אותם אלא במקום אוכלסין נתמעטו אוכלסין מוסיפין[15] נתמעטו דיורין מכניסים לתוכן[16] כהנים[17] לוים [וישראלים[18]]״.

עפ״ז דאַרף מען אַבער האָבן ביאור: אין די פסוקים שבפרשתנו איז קלאָר אַז אויך די „ערים״ האָבן געהאַט „דיורין״, ווי עס שטייט[19] „ונלכד את כל עריו בעת ההיא ונחרם את כל עיר מתם והנשים והטף״, „החרם כל עיר מתים הנשים והטף״[20]. דאַרף מען זאָגן, אַז אין דעם ענין גופא — בנוגע לדיורין — איז דאָ אַ חידוש אין „קרי״ לגבי „עיר״.

ג. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור אין דעם דין ביי ערי מקלט „נתמעטו[21] דיוריהן מכניסין לתוכן כהנים לויים וישראלים״.

פון די טעמים וואָס עס שטייט אויף דעם אין מפרשים: דער ריטב״א[22] ברענגט בשם הרמ״ה אַז דערפאַר ברענגט מען דאָרט כהנים לוים ויש־ראלים „לפי שיש בהם מדת ענוה ורח־מנות ולא יהיו שופכי דמים. וגם לא ימסרו את הרוצח ביד גואל הדם״[23].

לויט דעם טעם, איז דער דאָזיקער דין ע״ד ווי די אַנדערע תנאים שבערי מקלט (אין גמרא און רמב״ם שם) „ערי[24] מקלט אין עושין אותן לא עיירות גדולות ולא כרכים גדולים ולא קטנים אלא עיירות בינוניות ואין מושיבין אותן אלא במקום שווקים ובמקום המים ואם אין שם מים מכניסין לתוכן מים״ — וואָס דאָס אַלץ זיינען זייטיקע תנאים אין דער עיר מקלט צוליב דער תועלת פון גולה[25].

---

8) מערכת עיר.

9) ראה גם אוה״ת חוקת (במדבר כרך ו) ע׳ א׳תתק: עיר סיחון קרית סיחון ההפרש בין עיר לקרי׳ שדרים בה אנשים ע׳ עיר במשנה ספ״ה דעירובין שאין בה דיורין כו׳.

10) להעיר גם מפרש״י בלק כב, לט. תרגום לירמי׳ שם.

11) ע״פ ל׳ הכתוב מ״א א, מא (ושם: מדוע קול גו׳).

12) מסעי לה, יא.

13) כבראב״ע מסעי שם: והקריתם מגזירת קרי׳.

14) הל׳ רוצח פ״ח ה״ח. והוא ממכות י, א. תוספתא שם פ״ב, ג.

15) כ״ה בערכי הכינויים שם. וברמב״ם „מוסיפין עליהן״ כבמכות שם. ובתוספתא: מביאין אחרים ומושיבין תחתיהם.

16) כ״ה ברמב״ם. ובגמ׳ „מביאים להן״. בתוספתא „מוסיף עליהן״.

17) בירושלמי מכות פ״ב ה״ו, הוא להיפך: נתמעטו דיוריהן מביאין אחרים תחתיהן אם אין שם אוכלוסין מביאין לשם כהנים לויים וישראלים. ואכ״מ.

18) בס׳ ערה״כ ליתא תיבה זו. וכן ליתא במקורו בספר אהבת עולם.

19) ב, לד.

20) ג, ו.

21) ל׳ הרמב״ם. וראה הערה 16.

22) מכות שם.

23) ולהעיר מחינוך מצוה תח.

24) ל׳ הרמב״ם שם. ובמכות שם (ועד״ז בתוספתא שם) — בכו״כ שינויים. ואכ״מ.

25) להצלתו — משום שלא „יהא רגל גואל הדם מצוי״ שם ויארוב לו׳ — פרש״י מכות שם בטעם דלא כרכים גדולים: או לחיותו — שימצא מזונות —

נאָך אַ טעם שטייט אין אחרונים[26]: עס קען זיין אַז אין דער עיר מקלט זאָלן נת־רבה וועלן אַ סך גולים שרצחו, און די עיר זאָל מער ניט קולט זיין, וואָרום „עיר שרובה רוצחים אינה קולטת"[27]. דעריבער ברענגט מען דאָרטן אריין „כהנים לויים וישראלים" צו וועלן תושבי העיר, בכדי זיי זאָלן זיין דער רוב, און ניט די גולים.

לפי זה איז דער דין ניט קיין תנאי צדדי אין עיר מקלט, נאָר דאָס איז נוגע צו דער קליטה גופא; אעפ"כ איז עס נאָר אַ תנאי שלילי — מ'איז דערמיט שולל און מבטל דעם חשש אַז די עיר זאָל זיין רובה רוצחים.

דערפון אַבער וואָס דער בעל סה"ד פאַרבינדט דעם דין מיטן פסוק[12] „והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה" — דער פסוק וואו עס וועלן געזאָגט דער עצם דין וועגן ערי מקלט — איז משמע, אַז עס איז אַ דין אין דעם עצם חלות דין עיר מקלט. ד. ה. ניט בלויז איז דאָס ניט קיין תנאי צדדי (ווי די תושבי העיר וועלן זיך פירן מיטן גולה), נאָר ס'איז אויך ניט אַ דין שלילי — צו מבטל זיין דעם חשש (פון יתרבו הגולים, ובמילא) אַז די עיר וועט ניט קענען קולט זיין — נאָר עס איז אַן ענין חיובי וואָס טוט אויף די קליטה פון עיר מקלט.

נאָכמער איז דאָס מוכח פון לשון הפסוק „והקריתם לכם ערים" און דער־נאָך שטייט „ערי מקלט תהיינה לכם". פון דעם איז מובן אַז דער ענין פון „כי הערים תעשו אותם קרי'" איז נוגע צו דעם עצם ענין פון עיר, און דוקא דעמאָלט איז חל אויף איר דער דין פון „עיר מקלט"[28] — „ערי מקלט תהיינה לכם".

דאָרף מען פאַרשטיין: במה מחולק דער ענין פון „והקריתם — הערים תעשו אותם קרי'", פון די אַנדערע תנאים וגדרים וואָס אין עיר מקלט?

ד. וי"ל די הסברה בזה: דאָס וואָס ערי מקלט זיינען קולט דעם הורג נפש (און דער גואל הדם טאָר אים דאָרטן ניט הרג'נען), איז דאָס ניט נאָר מצד דעם וואָס ער געפינט זיך אין די תחו־מים פון דער באַשטימטער עיר (וואָס דאָס איז מגין אויף אים), נאָר דאָס איז פאַרבונדן און שייך צו דעם הורג נפש גופא: בשעת ער קומט אַריין אין דעם „עיר", וועלט ער אַ טייל פון דעם ציבור והכלל פון דעם עיר, ובמילא האָט ער די הגנה פון דעם (זכות ה)ציבור[29] של עיר זו.

וועו רעכנט מען די גאַנצע שטאָט מיט אַלע תושבים שבה אַלס אַ קהל וצבור אחד — וועו דאָס איז באופן של „קרי'", בשעת די שטאָט איז מלא[30], מיושב כולו (או ע"פ רובו) מיט דיורין, וואָס לעבן

פרש"י מכות שם בטעם דאין עושין אותן טריז קטנים ושיהי' במקום שווקים. — ובגמ' מסיים „מאי קרא (הטעם לכולם — כפרש"י שם „דמתקנין להו לרוצחין דבר שצריכין לו") ונס גו' (ואתחנן ד, מב) עבייד לי' מידי דתהוי לי' חיותא".

ולכאורה טעם הריטב"א ע"ז ש„נתמעטו דיוריהן מביאין להם כהנים לוים כו'" הוא יותר צדדי מזה.

26) צפע"נ למכות שם.

27) מכות שם, ב.

28) להעיר משו"ת צפע"נ (וואַרשא) סו"ס נד — ב' גדרים בקליטת ערי מקלט „דכאן העיר וכאן מחמת לוים".

29) להעיר מזח"א (סט, ב) עה"פ (מ"ב ד, יג) בתוך עמי אנכי יושבת.

30) להעיר מהדין (זבחים פח, א) דכלי שרת אין מקדשין אלא שלימין . . אלא מלאין.

דאַרט באופן של קביעות — ניט באק־ראי, באופן עראי[31]: בשעת אַבער ס׳איז נתמעט געווארן דיוריהן, איז בטל די מציאות פון די יושבי העיר אַלס אַ צבור אחד, ס׳איז נאָר כמה יחידים וואָס לעבן אין איין מקום[32].

ד. ה. די אַלע פרטים „אין[33] מושיבין אותן אלא במקום אוכלוסין, נתמעטו אוכלוסיהן מוסיפין עליהן, נתמעטו דיוריהן מכניסין לתוכן כהנים לויים ויש־ראלים", זיינען תנאים וגדרים וועלכע מאַכן אַז די עיר איז ניט סתם אַ שטאָט וואו עס לעבן אַ סך יחידים צוזאַמען — נאָר זי ווערט אַן עיר אחת וואו עס לעבט אַ ציבור מסוים.

ויש לומר אַז דאָס איז אויך דער טעם וואָס „מכניסין לתוכן כהנים לויים וישר־אלים", און מפרשים[34] פרעגן די קשיא — פֿאַרוואָס דאַרף מען מכניס זיין אַלע דריי? וע״פ הנ״ל איז דאָס מובן: די הגנת (וקליטת) הצבור וואָס דער הורג נפש בשגגה דאַרף האָבן, איז ניט נאָר ער זאָל זיין אַ טייל פון, ער זאָל זיין צוזאַמען מיט אַ קבוצה אידן, נאָר ס׳איז אַ ציבור, מעין כלל ישראל[35], און דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך דעם וואָס „מכניסין לתוכן", אַלס תושבים קבו־עים[36], אַלע סוגים פון כלל ישראל, „כהנים לויים וישראלים".

דער טעם דערפון איז מובן: מיט דעם וואָס הרג נפש מישראל, וואָס אַלע אידן זיינען „גוי אחד", איין כלל, איין מצי־אות, האָט ער אַנגעריטן[37] כלל ישראל, ובמילא האָט דער הורג נפש זיך מפריד געווען פון כלל[38] און נאַכמער — ער איז בסתירה ונלחם בו, און דעריבער[39] איז זיין הגנה (וי״ל אויך כפרתו[40]) דורך דעם וואָס ער ווערט אַ טייל פון כלל ישראל, דורך׳ן זיין אין דער עיר מקלט.

ה. עס שטייט אין ספרים[41] אַז דער „גואל הדם" איז (אויך) מרמז אויפן שטן[42], וועלכער זוכט צו מקטרג זיין אויף אַ אידן. בשעת אַ איד איז הורג נפש בשגגה זוכט דער גואל הדם אים מעניש

---

31) ראה צפע״נ מכות (שם, א) — מה שמדייק דצ״ל דיוריו דוקא ו„לא מהני אוכלוסין דעיקר דעיר הולכת בתר יושבי", „ר״ל בגדר קביעות לא באקראי". ע״ש.

32) להעיר ממשנה עירובין (שבהערה 9): אימתי (אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה) בזמן שאין בה דיורין אבל יש בה דיורין מהלך את כולה (כד׳ אמות). וראה בגמ׳ שם סא, ב. ואכ״מ.

33) ל׳ הרמב״ם.

34) ראה ערוך לנר מכות שם.

35) עפ״ז יומתק מ״ש בצפע״נ הל׳ תרומות בתחלתו (ב, ריש ע״ב): ובערי מקלט אסור שיהי׳ שם גר תושב וכמש״כ בזה בהל׳ איסו״ב דהוי כמו ירושלים.

36) עפ״ז אולי יש לבאר דיוק לשון הרמב״ם „מכניסין לתוכן" ולא כבש״ס או כבתוספתא (ראה הערה 16) — להורות שהם נעשו כחלק מ(בני) העיר. ועצ״ע.

37) להעיר ממכילתא, מכילתא דרשב״י ופרש״י — יתרו יט, כא.

38) להעיר מדרך מצותיך מצות אהבת ישראל.

39) עפ״ז יש לבאר דין הנ״ל ד„עיר שרובה רוצחים אינה קולטת" — דאין זה גזה״כ, כ״א, דמכיון דאנשי העיר הם הפועלים הגנתו והצלתו, אא״פ שייעשה זה ע״י הרוצחים שבעיר, דאין קטיגור נעשה סניגור.

40) אף דהכפרה היא לכאורה מצד ההפך מזה — היותו בגלות „נפרד . . מאוהביו ומארץ מולדתו" (חינוך מצוה תי) — י״ל דהא בהא תליא: ההתאחדות עם כלל ישראל להיות חלק מהציבור (לאחרי שהרג נפש), הוא דוקא כאשר נעשה „נפרד . . מאוהביו (בהיותו במצבו הקודם) ומארץ מולדתו ושוכן כל ימיו עם זרים" אליו במצבו הקודם.

41) ילקוט ראובני שופטים (יט, ד) בשם מדרש. ערכי הכינויים (לבעל סה״ד) ערך גואל הדם. וראה לקו״ש ח״ב ע׳ 626.

42) וראה גם שער הפסוקים משפטים כא, יג. וראה מכות י, א: ד״ת קולטין . . ממה״מ.

זיין פאַר שפּיכת הדם, פאַר זיין חטא[43]. און תורה גיט די הגנה פון עיר מקלט.

— כידוע, איז דער ענין פון גלות לעיר מקלט, אַ כפרה פאַרן הורג נפש בשגגה[44]. אַבער די כפרה ווערט נגמר ערשט לאחרי ווי עס ענדיקט זיך דער זמן וואָס ער דאַרף זיין אין עיר מקלט[45]; עיקרו של עיר מקלט — כפשוטו של מקרא — איז אַבער דער ענין ההגנה[46]. סיי בפשטות — צו פאַרהיטן אים פון דעם גואל הדם „פן ירדוף . . כי יחם לבבו"[47]; און אויך פון דעם רוחניות'דיקן גואל הדם — אַז אויך איידער דער איד באַקומט זיין כפרה (דורך גלות) וב־מילא איז נאָך ביי אים דאָ די תוצאה ופעולה פון זיין חטא, איז ע"ז וואָס ער געפינט זיך אין עיר מקלט — קען דער גואל הדם אים ניט אַנרירן.

און דער כח ההגנה פון עיר מקלט נעמט זיך דערפון וואָס זי איז אַ קרי', אַן אַרט פון אחדות, כנ"ל.

כידוע[48], אַז בשעת מ'איז אין אַ מצב פון שלום ואחדות איז דאָס אַ הצלה והגנה, וכמחז"ל[49] אַז אפילו עובדי עבודה זרה, אויב עס איז פאַראַן צווישן זיי שלום ואחדות „כביכול[50] אין השטן נוגע בהם (אין מדת הדין נוגעת בהן[51] שנאמר[52] חבור עצבים אפרים הנח לו". ניט קוקנדיק אויפן שפל המצב ביותר (עובדי ע"ז), איז אַבער דער ענין פון אחדות (שלום) מגין אַז מ'זאָל זיי ניט קענען אַנרירן[53] (ביז אַז „אמר[54] המקום כביכול איני יכול לשלוט בהם").

ועד"ז בדין זה, אַז אויך אידער דער הורג נפש האָט זיין כפרה — איז די אחדות פון עיר מקלט אויף אים מגין.

ו. ע"פ כל הנ"ל וועט מען אויך פאַרשטיין דעם לשון „קרי'" וואָס שטייט ביי מלחמת סיחון ועוג:

ווי געזאָגט, ווייזט דער ענין פון ריבוי דיורין פון אַ „קרי'", אין דער זעלבער קרי', אויף דער אחדות פון די תושבי העיר. און דאָס זאָגט דער פסוק, אַז ביי סיחון ועוג איז געווען ניט נאָר גשמיות'דיקער תוקף (במדה הכי גדולה)[55] נאָר נאָכמער, ביי זיי איז געווען דער ענין פון אחדות, זייערע שטעט זיינען געווען קריות — וואָס דאָס איז אַן ענין אויך של הגנה רוחנית[56].

[ווי מען געפינט עס אויך ביי בני נח, ווי עס שטייט[57] דער טעם פאַרוואָס דער דור הפלגה איז ניט נאבד געווארן ווי דער דור המבול, ווייל[58] דער דור הפלגה „היו נוהגים אהבה וריעות

---

43) סוכה נב, א ושם. ועוד.

44) ראה מכות ב, ב. חינוך שם. ובכ"מ.

45) ראה ריטב"א מכות שם ושם יא, ב. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך גלות. וש"נ.

46) כשם מקלט בל' תרגום „שזבותא" (הצלה). ובפרט קודם גמר דין שאז לא שייך כפרה — תוד"ה אמר מכות שם. וראה צפע"נ מהד"ת לו, ג.

47) שופטים יט, ו. וראה פרש"י שם.

48) ראה באריכה תו"ח נח עג, ג ואילך.

49) ספרי ובמדב"ר (פי"א, ז) עה"פ (נשא ו, כו) וישם לך שלום. ב"ר פל"ח, ו. תנחומא שבהערה 51.

50) ספרי ובמדב"ר שם.

51) תנחומא צו ז. שופטים יח.

52) הושע ד, יז.

53) ראה גם ירושלמי פאה פ"א ה"א (קרוב לסופה) — בנוגע דורו של אחאב, דמכיון „שלא הי' להן דילטורין היו יורדין למלחמה ונוצחין". ע"ש. וראה תו"ח שם עד, סע"ד.

54) ב"ר שם.

55) ערים בצורות חומה גבוהה דלתים ובריח. ועוד (ראה פרש"י חקת כא, כג. ועוד).

56) וע"ד ההגנה הרוחנית בנוגע לעוג (פרש"י שם, לד. דברים ג, ב).

57) ב"ר שם. פרש"י נח יא, ט.

58) עד"ז הוא באדר"נ פי"ב, ז — בהחילוק בין דור הפלגה ואנשי סדום.

ביניהם שנאמר[59] שפה אחת ודברים אחדים"[60], משא"כ דער דור המבול וואס „היו גזלנים והיתה מריבה ביניהם"[60].

און דאס איז די רבותא וואס תורה איז מדגיש ביי מלחמת סיחון ועוג „לא היתה קרי' אשר שגבה ממנו", „לא היתה קרי' אשר לא לקחנו מאתם" — אז אפילו די שטעט וועלכע זיינען געווען א קרי', ביי זיי איז געווען אחדות ושלום, ובמילא אויך א הגנה רוחנית, איז אעפ"כ האבן אידן זיי מנצח געווען און איינגע־נומען.

[ועפ"ז מובן, אז קרי' איז א גרע־סערער חידוש אפילו פון ערים בצורות — ווייל[61] דאס איז א הגנה רוחנית בהוספה על (און שטארקער פון) הגנות[62] גשמיות[63]. און דערפאר דערמאנט דער פסוק (ביי מלחמת סיחון) בלויז „לא היתה קרי' גו'" און ניט „ערים בצורות חומה" (כנ"ל סוס"א)].

ז. דער טעם הדבר וואס אידן האבן געקענט איבערקומען די אחדות כו' פון סיחון ועוג

— אע"פ וואס אויך ביי בני נח איז פועל ומחזק וכו' ענין האחדות ושלום (כנ"ל) —

איז וויל זייער אחדות איז בלויז א חיצוניות'דיקע (זיי קומען זיך צוזאמען און זיינען זיך משתתף אין איין פעולה), ס'איז ניט קיין אחדות בעצם[64].

וואס דערפאר איז ביי בני נח ניטא דער גדר פון ציבור[65] — וואורום אפילו לאחרי ווי זיי ווערן נתאחד, בלייבט יעדער יחיד א מציאות „פרטית"[66]. און דעריבער, בשעת אידן האבן מלחמה געהאט קעגן זיי מיט דער אידישער אח־דות (די אחדות אמיתית פון בני ישראל[67]), האט עס מבטל געווען די הגנה (מצד דער אחדות) פון לעו"ז.

ח. מ'דארף נאך אבער פארשטיין דעם טעם וואס דוקא אין דעם כיבוש פון ארץ סיחון ועוג איז די תורה מדגיש אט דעם ענין פון „לא היתה קרי' אשר שגבה ממנו", „אשר לא לקחנו מאתם"?

וי"ל דעם ביאור אין דעם:

דער כיבוש פון ארץ סיחון ועוג איז געווען אויפן וועג צו (און צוליב[68] כובש זיין ארץ ישראל. נאכמער: בכמה פרטים רעכנט זיך ארץ סיחון ועוג אלס התחלה פון כיבוש ארץ ישראל[69], ביז אז

---

59) נח שם, א.

60) לי' רש"י הנ"ל.

61) וע"ד טעם יראת משה מעוג — ראה פרש"י שבהערה 56.

וע"פ מ"ש בתו"ח שם (עה, ב ואילך) שהאחדות קשורה עם השייכות והביטול לאלקות (ע"ש), מובן שההגנה הרוחנית שלו (זכות ששמש את אברהם — „בטל" לו) מוסיפה גם בענין ה„קרי" — האחדות — שלו.

ועפ"ז תומתק ההוספה באריכות „לא היתה קרי' אשר לא לקחנו מאתם" בנוגע לעוג (לא בקיצור — וגם הקריות), ובפרט שכבר נאמר בנוגע לכיבוש דקריות סיחון, כי אצל עוג הי' ענין הקרי' — אחדות — בתוקף יותר.

62) ובפרט דהגנה גשמית דתוקף הערים לא היתה אצלם, דהרי יצאו מהערים (כנ"ל הערה 7).

63) וגם ברוחניות הענינים: תוכן העבודה דעיר חומה הר"ע דסור מרע, שהחומה מונע האויב כו' ליכנס תוך העיר: משא"כ תוכן הענין דקרי' הוא עבודה חיובית — אחדות.

64) ראה בארוכה תו"ח שם עד, ג ואילך. וראה שם (עה, ג ואילך) הביאור — איך שייך בהם בכלל ענין האחדות.

65) ראה נזיר סא, ריש ע"ב.

66) ראה צפע"נ מהד"ת יג, ב. עה"ת נח י, ה. וש"נ.

67) ראה בארוכה תו"ח שם (עג, ג ואילך).

68) דסיחון ועוג היו נוטלים שכר מכל מלכי ארץ כנען לשמרם — מדרשים ופרש"י שבהערה 7.

69) פרש"י פרשתנו א, ד (מספרי). ועד שאמר משה שע"ז כבר הותר הנדר — ראה רש"י פינחס כו, יב (מספרי). ר"ם ואותנן ד"ה בעת ההיא. וראה לקו"ש ח"ט ע' 9. ח"ט ע' 102 ואילך.

לכמה דיעות איז דאָס נכלל אין דעם ברית בין הבתרים[70].

איינער פון די עיקר חידושים וואָס האָט זיך אויפגעטאָן בכניסת ישראל לארץ ישראל, איז באַשטאַנען אין דעם וואָס דעמאָלט זיינען אידן געוואָרן אַ מציאות פון ציבור באופן פון „קהל", וואָס דערפאַר איז דעמאָלט דוקא נתחייבו בערבות[71] (משא"כ אין בבל איז ניטאָ דער גדר, אין תענית צבור בבבל[72]). ד. ה. בכניסתם לארץ איז נגמר געוואָרן בשלימות די מציאות פון אידן, ובלשון הצפע"נ[73] „אחר שנכנסו לא"י נעשו ציבור ונעשו מציאות אחת נצחית" (און ער איז מאריך ווי דאָס איז נוגע בכמה הלכות[74]).

און דעריבער האָט זיך געפאַדערט דוקא אין כיבוש ארץ סיחון ועוג — אַלס הקדמה והתחלה פון כיבוש ארץ ישראל, צו מבטל זיין דעם ענין הקרי' פון סיחון ועוג — די אחדות אין קליפה ביי אוה"ע (ומהאי טעמא גופא האָבן סיחון ועוג זיך געשטעלט מיט דעם כח פון קרי' אויף אַפצוהאַלטן אידן פון קומען לא"י);

און אויך דער כח ביי אידן אויף איינגענעמען די קריות פון ארץ סיחון ועוג איז געווען מצד דעם ענין (האחדות) גופא, ווייל דאָס איז געווען נוגע אין (דער התחלה פון) כיבוש ארץ ישראל כולה[75],

ובמילא איז בא אידן דעמאָלט געווען מעין כח הצבור והקהל שבא"י, אויף מבטל זיין און כובש זיין די קריות, דעם צבור שבלעו"ז.

ט. פ' (מטות) מסעי ודברים ווערן געלייענט אַלעמאָל אין די טעג פון בין המצרים[76]. איז מובן, אַז דער תוכן פון „קרי'" (ועלכער איז מודגש סיי אין פ' מסעי און סיי אין פ' דברים) האָט אַ שייכות מיוחדת צו דעם זמן:

דער חורבן וגלות פון אידן איז סיבתו דער פירוד צווישן אידן, כמחז"ל[77] אַז דער חורבן איז געקומען מצד דעם עון פון שנאת חנם. וואָס דערפון איז מובן, אַז דער תיקון (— פון „בין המצרים") איז דורכן מבטל זיין די סיבת החורבן, דורך מוסיף זיין און מחזק זיין דעם ענין פון קרי' פון אידן — אהבת ישראל ביז אין אַן אופן פון אחדות ישראל בשלימות.

און אין דעם זיינען דאָ די צוויי שלבים — ווי מען לערנט דעם ענין אין פ' מסעי און ווי דערנאָך אין פ' דברים:

לכל לראש זאָגט מען, אַז אויך ווי אידן געפינען זיך נאָך אין גלות, אין די „מסעי בני ישראל" אין מדבר העמים[78], נאָך איידער ס'איז דאָ די כפרה אויף חטאינו, האָט מען שוין די הגנה נגד דעם „גואל הדם" דורך דער נהגה אין אַן אופן פון „קרי'" („והקריתם לכם

---

70) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 210 ואילך ובהנסמן שם.

71) פרש"י נצבים כט, כח — מסנהדרין מג, סע"ב.

72) פסחים נד, ב. ושו"נ. וראה צפע"נ שבהערה 74.

73) שו"ת צפע"נ (וואַרשא) סקמ"ג ס"ב.

74) ראה גם צפע"נ הל' ברכות פ"י הי"א. מהד"ת צ, ב. ובכ"מ. וראה לקו"ש חי"ח ע' 113 (סי"א) ובהערה 77.

75) ראה הערה 68, 69.

76) ראה של"ה ריש פ' מטות מסעי (שסו, סע"א): פרשיות שלשה אלה מטות ומסעי ודברים הם תמיד בשבתות שבין המצרים כו'. וראה לקו"ש שם ע' 378. ושו"נ.

77) יומא ט, ב.

78) יחזקאל כ, לה. וראה לקו"ת דרושי אלה מסעי וביאורם. וראה גם בחיי, אוה"ח ועוד ר"פ מסעי.

ערים") — אידן שטייען צוזאַמען באחדות:

און דאָס איז די הקדמה וואָס דורך איר ווערט אויפגעטאָן דער ביטול פון קרי' דלעו"ז ("לא היתה קרי' אשר שגבה ממנו . . אשר לא לקחנו מאתם") — ביז דעם ביטול (וכפרה) פון חטאינו — בשלימות,

און מען גייט גלייך אַריין אין ארץ טובה ורחבה[79], ארץ ישראל, ביז אין אַן אופן פון "ירחיב ה"א את גבולך"[80], ניט נאָר עבר הירדן וואָס מ'האָט איינגענומען לפני כיבוש הארץ און — כיבוש הארץ, נאָר אויך קיני קניזי וקדמוני, ווי דער רמב"ם זאָגט[81],

בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחות ש"פ עקב וש"פ ראה תשמ"א)

---

79) שמות ג, ח.

80) שופטים יט, ח.

81) הל' רוצח פ"ח ה"ד. וראה רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"ב.